

виту науково-технічної цивілізації, які можуть стати загрозою існуванню самого життя на Землі.

Список літератури

1. Бройль Л. де. По тропам науки. / Бройль Л. де [пер. с нем.]. – М.: Изд. Иностран. лит., 1962. – 408 с.
2. Вебер М. Политика как призвание и профессия / М. Вебер // Вебер М. Избранные произведения: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1990. – с. 808.
3. Висоцька О. Е. Етика взаємодії суспільства з природою: морально-ціннісні основи екологічної культури / Висоцька О. Е. // <http://amkob113.narod.ru>
4. Гайдено П. П. Эволюция понятия науки. Становление и развитие первых научных программ / П. П. Гайдено – М.: Наука 1987 г. – 447 с.
5. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі: / Гьосле В. – Київ : Лібра, 2003. – 248 с.
6. Ермоленко А. М. Екоетика у світлі парадигмального повороту в філософії (попередні зауваги до критики екологічного розуму) / Ермоленко А. М. // Філософська думка. – 2008. – № 3. – С. 88 – 108.
7. Ермоленко А. Н. Этика ответственности и социальное бытие человека / А. Н. Ермоленко. – К.: Наукова думка, 1994. – с. 199
8. Ермоленко А. М. Післямова / Г. Йонас. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації : пер з нім. / Ермоленко А. М. – К.: Лібра, 2001. – С. 357 – 393.

9. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Йонас Г. Пер. з нім. – К.: Лібра, 2001. – 400 с.
10. Кант И. Трактаты и письма / Кант И. – М., 1980. – 652 с.
11. Кримський С. Б. Про софійність, правду, смисли людського буття: Збірник науково-публіцистичних і філософських статей. / Кримський С. Б. – К.: 2010. – 464 с.
12. Кримський С. Б. Ранкові роздуми / С. Б. Кримський – К.: Майстерня Білецьких, 2009. – 120 с.
13. Леопольд О. Календарь песчаного графства / О. Леопольд. – М.: Мир, 1983. – 216 с.
14. Майер-Абіх К. М. Повстання на захист природи. Від довілля до спільноту : пер. з нім., післямова, примітки А. Ермоленка / Майер-Абіх К. М. – К.: Лібра, 2004. – 196 с.
15. Петрова Г. И. Научный прогресс, его критерии и формы. / Г. И. Петрова. – Томск: Изд. Томского ун-та, 1982. – 213 с.
16. Печчеи А. Человеческие качества / А. Печчеи. – М.: Прогресс, 1980. – 312 с., С. 224.
17. Фромм Э. Человек для самого себя / Э. Фромм // Психианализ и этика. – М.: Республика, 1993. – с. 416.
18. Фромм Э. Революция надежды / Э. Фромм – М.: АСТ Москва, 2006. – с. 288.
19. Швейцер А. Культура и этика / А. Швейцер // <http://www.lib.ru/CULTURE/SHWEJCER/kultura.txt>
20. Шелер М. Положение человека в космосе / М. Шелер // Проблема человека в западной философии.- М.: Прогресс, 1988. – С. 31-96.

О.П. Скиба

ОПАСНОСТЬ «БЕКОНОВСКОГО» ИДЕАЛА НАУКИ

В статье рассматриваются особенности становления и тенденции развития идеалов и норм, ценностных ориентаций современного научного познания.

Ключевые слова: наука, научное познание, этика ответственности, ценностные ориентации, методология, идеалы научного познания.

O. Skyba

DANGER «BEKONOVSKOGO» IDEAL OF SCIENCE

The peculiarities of formation and development trend of the ideals and norms, values of modern scientific knowledge.

Keywords: science, scientific knowledge, ethics of responsibility, value orientations, methodology, the ideals of scientific knowledge

УДК 001:891

Н.А. Ченбай

ЦІНІСНИЙ ВИМІР ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДОБУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Гуманітарний інститут НАУ

Анотація. В статті акцентується увага на ціннісних аспектах високих технологій, на їх зв'язку із соціальними і культурними факторами

Ключові слова: високі технології, інновації, інформаційно-комунікаційні технології, нанотехнології, біотехнології

Вступ

В умовах інформатизації великий потенціал мають «високі технології», розвиток яких призвів до суттєвих змін в економічній і соціокультурній сферах сучасного суспільства. Вони здатні не просто покращити людське життя вже на сучасному етапі розвитку цивілізації, але й забезпечити вирішення більшості суспільних проблем у майбутньому, пов'язаних насамперед із збереженням і вдосконаленням самого виду Homo sapiens. Щодо поняття «високі технології», цілком слушною видається тих дослідників, які зазначають, що воно є достатньо умовним, адже кожна епоха мала свої високі технології, які поступово переходили в ранг звичайних. Так, деякі сучасні засоби масової комунікації – мобільний зв'язок, Інтернет комунікації тощо на початку третього тисячоліття визнаються формами вияву

«масової культури» [1, с. 5], адже вони стали невід'ємними атрибутами життя суспільства ХХІ ст. Обґрунтованою є думка, що «високі технології» це – інновації, артефакти, тобто штучно створені предмети дійсності. У певному контексті інновацію іноді репрезентують як «діалектичну протилежність до традиції. Саме в їх зіставленні філософія вбачає джерело суспільного розвитку, механізм розгортання потенцій, а також орієнтир дій у латентний (міжпарадигмальний) період» [2, с. 81]. Розширення сфери застосування поняття «високі технології» зумовлює розширення його змісту. Отже, мегатехнології ХХІ ст. – це «інтелектуальні технології, що використовують матеріали, енергію та інформацію на базі фундаментальних наукових відкриттів; постійно оновлюються та мають визначальний вплив на життя сучасного суспільства» [3, с. 318]. Прий-

маючи таку позицію, зосередимо увагу на ціннісному вимірі «високих технологій», передусім інформаційно-комунікаційних, нанотехнологій та біотехнологій в інформаційну епоху.

Аналіз досліджень і публікацій

У сучасній соціально-філософській та науковій літературі існують різні підходи щодо визначення місця й ролі «високих технологій» в динаміці сучасної культури, перспектив їхнього використання в різних сферах соціальної практики. Основою суспільства в умовах інформатизації стають інтелектуальні інформаційні технології, засновані на знаннях. Існують різні точки зору щодо можливих трансформацій суспільного життя через їхній вплив. Означеним проблемам приділяли увагу як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники, серед яких Е. Агацци, Н. Автономова, І. Алексєєва, П. Гайдено, Д. Іванов, Л. Дротянко, С. Кримський, В. Лук'янець, В. Лях, М. Маклюєн, Н. Моїсєєв, Е. Несбіт, Дж. Нейсбіт, В. Онопрієнко, М. Онопрієнко, В. Пазенок, В. Порус, Б. Пружинін, А. Ракітов, В. Розін, О. Чирков та ін. Особливий акцент зроблено на еволюції глобальної мережі Інтернет, яка за роки свого існування «пройшла шлях від утилітарного інструменту військових і учених до соціокультурного феномену» [4, с. 66]. Свій внесок у розробку різних аспектів нанотехнології, яка є ключовою високою технологією сучасності, зробили К. Берд, У. Гіббс, Ф. Дайсон, Е. Дрекслер, А. Дьюдні, Н. Кобаясі, Ж.-М. Лен, В. Лук'янець, П. Лускінович, І. Негодаєв, С. Нейдрієн, Д. Ратнер, М. Ратнер, Ю. Свідієнко, М. Сидоров, М. Соловйов та ін. Більшість з названих авторів зупинилися на ціннісному вимірі «високих технологій», який, як відомо, передбачає оцінку будь-якого явища з погляду його значущості як для суспільства в цілому, так і для конкретної людини. Проте означена проблема є перманентно актуальною й потребує подальшого розроблення.

Метою статті є дослідження особливостей соціокультурного виміру високих технологій в добу інформатизації.

Основна частина

Бажання зазирнути в майбутнє завжди було притаманне людині. З середини ХХ ст. усі якісні зміни в житті суспільства в майбутньому вчені, соціологи, футурологи й навіть письменники-фантасти пов'язували з розвитком, вдосконаленням та застосуванням в усіх сферах новітніх високих технологій. Особливістю наукового прогнозування є те, що воно «не дає кінцевої статичної картини явища... Науковий прогноз представляє явище в динаміці, в русі, як окрему ланку в ланцюгу процесів, що відбуваються паралельно» [5, с. 563]. Саме таким явищем є «високі технології». Зокрема, прогнозувалося, що на зламі століть стане можливим: трансплантація та протезування органів; симбіоз людини й електронної машини; ефективне лікування психічних хвороб; з'являться препарати, які підвищуватимуть людський інтелект; збільшиться тривалість життя на п'ятдесят років; безпомилковими стануть прогнози погоди; буде створена універсальна система збереження інформації з розширеним доступом і системою пошуку; буде налагоджено двосторонній зв'язок із інопланетянами; комп'ютеризоване збирання

податків (причому з доступом ЕОМ до всієї бізнес-документації); з'являться телегазети й тележурнали (у тому числі й такі, що друкуватимуться будь-ким, хто цього забажає) і т. ін. [5, с. 575]. Як показала практика, прогнозування не виправдалося повною мірою. Частково це можна пояснити тим, що іноді суспільство свідомо опирається впровадженню деяких інновацій. На початку третього тисячоліття в центрі уваги дослідників опиняються соціокультурні наслідки реалізації тих можливостей, які відкривають сучасні високі технології – інформаційно-комунікаційні (мас-медіа, Інтернет, сучасні засоби зв'язку й т. ін.), нанотехнології та біотехнології. Особливо складним типом інформаційних технологій, що саморозвиваються, є мережа Інтернет.

Сучасне наукове прогнозування не стільки виявляє зміни, які очікують суспільство в майбутньому, скільки приділяє увагу гострим проблемам сьогодення та аналізує можливі шляхи їх вирішення. Так, у 80-х роках минулого століття вийшла друком праця американського футуролога Дж. Нейсбіта «Мега-тренди», яка стала бестселером і отримала міжнародне визнання. В цьому дослідженні, заснованому на реальному аналізі тенденцій розвитку американського суспільства, автор прогнозує зміни в житті суспільства й інших країн, які відбуватимуться під безпосереднім впливом високих технологій, передусім інформаційно-комунікаційних. Особливий акцент автором зроблено на аксіологічному вимірі інформаційних технологій, які «вносять порядок в хаос інформаційного забруднення і тим самим надають цінності даним, від яких у протилежному випадку немає ніякої користі» [6, с. 42]. Перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх можливості щодо покращення життя людей в майбутньому сам автор оцінював виключно позитивно. Щодо простих робітників, то їх реакція на комп'ютерну революцію, яка наближалася, за словами автора, була неоднозначною: більшість була налаштована на «ненасильницьку боротьбу» проти нової техніки та технологій, побоюючись масового безробіття. Слід зауважити, що таке ставлення простих людей до нововведень є типовим для будь-якого суспільства в усі часи: більшість людей з недовірою приймають все нове. Але, як показала практика, американське суспільство, що впродовж останніх десятиліть розвивалося за своїм власним сценарієм, стало прикладом швидкої адаптації до нових реалій життя, яке постійно змінюється під впливом високих технологій. Їх широкомасштабне застосування призвело врешті-решт до істотних зрушень як в економіці, так і в інших сферах суспільного життя – «замість ери вузьких спеціалістів, професія яких швидко застаріває, прийшла ера універсалів, які вміють адаптуватися» [6, с. 59]. Поступово сформувалася й нова парадигма: «Високі технології – душевний комфорт». «Ми повинні врівноважити матеріальні чудеса техніки духовними запитами нашої людської природи», – писав з цього приводу Дж. Нейсбіт [6, с. 63]. Звичайно, люди скоріше приймуть будь-які нововведення, якщо ті не змінюватимуть усталений порядок їхнього життя, не порушуватимуть традицій, що існують в суспільстві.

Проте інформаційно-комунікаційні технології не завжди забезпечують «душевний комфорт». В сус-

пільстві, як зазначав Н. Вінер, відкрито заснованому «на купівлі та продажу», ті, хто володіють засобами отримання, обробки, використання, зберігання й передачі інформації, використовують їх не лише в якості необхідних засобів зв'язку, а й засобів для маніпуляції суспільною свідомістю. Варто лише згадати події ХХ ст., коли відбулася масова «промивка мізків» людей. Основою масового психозу, який охопив більшість населення тоталітарних держав, за свідченням психологів, стала відсутність у людей «іммунітету» до нових засобів масової інформації – радіо, кінематографа, друкованого слова (а пізніше – до піар-технологій). На жаль, захисту від маніпуляції масовою свідомістю й досі не існує.

В наш час в засобах масової інформації, в мережі Інтернет майже щомісяця з'являються нові повідомлення про новинки в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, які насичують ринок. Деяка частина суспільства (особливо молодь) слідує за цими нововведеннями та витрачає значні кошти на придбання нових моделей гаджетів. У цьому зв'язку привертає увагу інформація, яка нещодавно з'явилася в ЗМІ. Так, за прогнозами фахівців у минулому 2013 р. обсяг світових продажів смартфонів вперше мав перевищити мільярд одиниць і навіть наблизитися до двох мільярдів. Проте, згідно висновків аналітиків «Делойт», найважливіші функції смартфонів поки що не користуватимуться попитом серед великої кількості споживачів – в 2013 р. близько 20% власників смартфонів не виходитимуть в Інтернет ні через мобільний зв'язок, ні через Wi-Fi, звівши таким чином його роль до функцій звичайного телефону[7]. Відповідь на питання: навіщо ж людина витрачає гроші на складні пристрої, якщо не користується їх функціями повною мірою, відома. Адже особливістю сучасного суспільства споживання є масове споживання матеріальних благ, яке виходить далеко за межі потреб для існування людини. Небезпека криється в тому, що деякі люди в своєму захопленні новими технологіями, втрачають пильність й стають їх «заручниками». Отже, складні інформаційно-комунікаційні технології насправді не задовольняють «зростаючі потреби» людей, тому що в більшості немає потреби постійно виходити в Інтернет, вирішувати нагальні проблеми «на ходу», бути на постійному зв'язку з партнерами по бізнесу тощо. Тобто, складні інформаційно-комунікаційні технології для багатьох людей залишаються лише засобами для розваг. Звичайно, така ситуація є типом не для всіх суспільств ХХІ ст.

Ключовою новітньою технологією на початку третього тисячоліття стає нанотехнологія. Широкому загалу про неї стало відомо в 1986 р. завдяки публікації праці американського футуролога Е. Дрексlera «Машини творення», в якій автор зробив наголос на особливому впливі цього виду технологій на соціокультурне середовище. Подальший розвиток нанотехнологій дозволить в недалекому майбутньому перетворювати світ на атомно-молекулярному рівні; він торкається низки культурних проблем, пов'язаних із можливістю створення штучного інтелекту, побудованого на основі нанообчислень (квантові комп'ютери, ДНК-комп'ютер), кіборга, що має безпосереднє відношення до появи людино-машинних систем. Проте найважливішим соціокуль-

турним наслідком впровадження цього виду технологій є саме вирішення проблеми створення штучного життя. Йдеться про проектування штучних живих систем із заздалегідь заданими властивостями, з використанням замінованих генетичних деталей, а в деяких випадках – замінованого розширеного генетичного коду [8, с. 46-53]. Фактично мова йде про кібержиття як подальший розвиток ідеї життя та її втілення на практиці.

Сучасні андроїди – це складні біомеханічні конструкти, які зовнішньо не відрізняються від людей. Нещодавно в ЗМІ з'явилася інформація про нове досягнення японських винахідників, що створили андроїда-актора, який грав одну з ролей в театрі. На прем'єрі п'єси була присутня російська журналістка. Пізніше вона поділилася своїми враженнями від спілкування з роботом: дівчину найбільш приголомшила не гра андроїда на сцені, а тепло його рук... Цей приклад, на нашу думку, доводить, що реакція людей на появу таких нововведень є неоднозначною: від цілковитого захоплення до повного неприйняття. Вчені припускають – у такий спосіб вид захищається на підсвідомому рівні.

Особливим типом високих технологій, розвиток яких відбувається сьогодні прискореними темпами, є біотехнологія. Спектр її застосування надзвичайно широкий: від медицини до нових методів утилізації відходів. Основу біотехнології складає генна інженерія, яка виступає сукупністю методів і підходів, що мають на меті отримання біологічних структур із програмованими властивостями, які не можливо отримати традиційними методами селекції, що передаються спадково [9, с. 230]. Інтерес до цієї технології є цілком виправданим. Адже для людства надзвичайно актуальною є проблема пересадки органів і тканин з метою збереження життя хворим, а біологи вже навчилися маніпулювати не тільки генами, але й цілими клітинами. Як відмічає, зокрема, Ю. Хабермас, «розвиток біотехнологій не тільки розширює вже відомі можливості до дії, але й дозволяє по-новому втручатися в людське життя. Те, що колись було «дане» як органічна природа й в крайньому випадку можна було «квиростити», сьогодні перетворилося на сферу цілеспрямованого втручання. Тією мірою, якою об'єктивно втручання ззовні стосується організму людини, набуває особливої актуальності проведене Г. Плеснером феноменологічне розрізнення між «бути тілом» (Leibsein) і «мати тілесну оболонку»: кордон між природою, якою ми є, і органічною оболонкою, якою ми «наділяємо» себе, розпливається» [10, с. 22]. Особливої гостроти сьогодні набуває проблема, яка вже достатньо давно турбує людство – проблема клонування.

Досліди з клонування завжди викликали шквал емоцій в суспільстві, особливо після того, як у пресі з'являлися чергові повідомлення про клонування ссавців. Та передчасна смерть відомого клону – вівці Доллі свідчить про те, що рішення цієї проблеми досі не знайдено. А прогнозоване футурологами створення «армії непереможних клоніваних солдат» взагалі не витримує критики: таку дитину повинна спочатку виносити сурогатна мати, оскільки «народжування з пробірки» є не більш ніж метафорою. Але при цьому клонування органів і тканин окремої людини, формування своєрідного банку

«запасних» частин можна вважати одним з найперспективніших напрямків досліджень. Справді, виростити з однієї клітини окремих орган і пересадити його ж власнику є більш етичним, ніж використовувати донорські органи. «Об'єднання репродуктивної медицини й генних технологій призвело до виникнення методу переїмплантаційної діагностики, а також породило ідею штучного вирощування органів і втручання з терапевтичними цілями, що змінює генетичну структуру», - пише Ю.Хабермас [10, с. 28]. Зазначене дозволяє відмітити, що робота у напрямку вдосконалення й використання на практиці біотехнологій не припиняється, оскільки, як відмічав А. Уайтхед, «сутність технології у тому, щоб допомогти людству вийти за рамки некерованої природи» [11, с. 473].

Ставлення до біотехнологій в суспільстві є неоднозначним, оскільки біотехнології, генна інженерія загострюють правові, етичні проблеми, проблеми біоетики. Як відомо, генні технології здійснили прорив ще на початку 70- років минулого століття, особливо в галузі репродуктивної медицини, зробивши можливими донорське материнство й батьківство, народження дитини жінкою в зрілому віці; породили ідею штучного вирощування людських органів тощо [12]. Сьогодні все це викликає безліч питань, однозначної відповіді на які досі не знайдено. Як справедливо зазначав у цьому зв'язку Ю. Хабермас, завжди існує небезпека того, що «виявившись жертвою генної маніпуляції, доросла особистість, скоріше за все, попаде в залежність від невідворотного рішення іншої особи, і у неї не буде жодних шансів виробити необхідну для існування в середовищі однолітків симетрію відповідальності шляхом ретроактивної етичної саморефлексії» [10, с. 25]. Тобто, генна маніпуляція зачіпає питання «ідентичності людського виду, причому саморозуміння людини як видової істоти створює контекст наших моральних і правових поглядів» [10, с. 34], що підкреслює соціокультурний зміст цієї технології. Позицію німецького дослідника підтримує А. Назаретян: «Генна інженерія, трансплантації штучних органів, якісне удосконалення автоматизованих інформаційних систем... пов'язані з радикальним переродженням носія інтелекту, що обернеться переростанням людської стадії еволюційного розвитку в наступну, післялюдську – поступового звільнення від біологічних компонентів» [13, с. 91-93]. Порівняно оптимістичними, а точніше реалістичними, є погляди Ф. Фукуями щодо майбутнього біотехнології, який писав: «Ця технологія може виявиться не такою потужною, як ми вважаємо сьогодні, або люди будуть її використовувати помірно та обережно. Але однією з причин того, чому я далекий від оптимізму, є та, що у цій технології на відміну від інших наукових досягнень, межу між очевидними перевагами й закрадливим злом провести неможливо» [14, с. 19]. Дослідник розглядає декілька сценаріїв майбутнього, які можуть бути реалізованими в найближчі 30-50 років за умови подальшого вдосконалення й застосування біотехнології.

Так, згідно з першим сценарієм, знання геноміки дозволить фармацевтичним компаніям розробляти ліки «на замовлення» з урахуванням особливостей генетичного профілю пацієнта, зменшивши при цьому побічні наслідки від їхнього вживання. Не важко зрозуміти, що такий підхід здатен привести до нової

якості життя людини, коли навіть її настрої можна буде легко контролювати й змінювати за бажанням у потрібну мить. Згідно з другим варіантом, успішні дослідження стовбурових клітин дозволять ученим регенерувати будь-яку тканину тіла, що продовжить людське життя, яке триватиме значно довше ніж сто років. При цьому такі тяжкі хвороби, як хвороба Альцгеймера або наслідки інсульту, перестануть бути невідворотними. Згідно ж із третім сценарієм, «багаті в стандартний спосіб перевірятимуть ембріони до імплантації й у такий спосіб матимуть для себе оптимальних дітей» [14, с. 20-21]. Навіть коротке ознайомлення зі змістом представлених сценаріїв майбутнього дозволяє говорити про те, що всі вони мають як свої переваги, так і суттєві недоліки.

Зокрема, викликає неабиякий сумнів те, що люди, отримавши завдяки науці можливість прожити довге життя, згодні будуть жертвувати ним заради інших, як було це в минулому. Проте така модель поведінки завжди відрізняла людину від інших живих істот. Суттєві недоліки має й третій сценарій: усіх людей в суспільстві майбутнього можна буде поділити на сильних і довершених та таких, що значно відстають у розвитку, оскільки вони «генетично не зовсім люди». Зрозуміло, що такий шлях є зовсім неприпустимим; таким, що повертає до страшних подій в історії ХХ ст. Єдиним виходом, реакцією на біотехнологію, яка об'єднує потенційні вигоди й загрози, є використання авторитету й сили держав, що здатні її регламентувати за допомогою міжнародного законодавства. Ф. Фукуяма, зокрема, пропонує створити відповідні інститути, завданням яких стане класифікація ««поганих та хороших біотехнологій», а також вчасне реагування на негативні наслідки їхнього застосування за підтримки законів» [14, с. 22-23]. Проте деякі експерименти вже сьогодні потрібно заборонити раз і назавжди. Серед них – репродуктивне клонування, оскільки така форма зародження нового життя неприродна, яка згодом може спричинити неприродні стосунки між батьками та дитиною, оскільки дитина буде близнюком одного з батьків, а також може негативно позначитися на стосунках в родині. Отже, необхідність контролю за використанням біотехнологій не викликає сумнівів. Та здійснювати такий контроль буде доволі складно, оскільки негативні наслідки використання біотехнологій не помітні одразу, на відміну, наприклад, від використання ядерної зброї, ядерних технологій, контроль за якими існував із часу їхньої появи.

Висновки

Високі технології змінюють вже сьогодні й демонструють здатність змінити в майбутньому якість нашого життя. Під їхнім впливом спостерігаються зміни ролі інформації та знання в житті суспільства, типу соціальних організацій, соціальної структури, самого характеру людської діяльності. Дослідники визнають, що найважливішим соціокультурним наслідком застосування високих технологій є виникнення віртуальної реальності, наслідком чого є «втрата відчуття реальності навколишнього світу, втрата орієнтації у складних реаліях сучасного суспільства» [3, с. 320]. Визнано, що дія цих технологій на людину є амбівалентною: з одного боку вони покращують якість життя людей, а з іншого – загострюють безліч проблем, створюючи загрозу існуванню

ня самого виду *Homo sapiens*. Проблеми, які виникають з використанням високих технологій, завжди будуть актуальними. Суспільству необхідно не тільки визначити, в якому напрямку воно рухається й до яких ідеалів прямує, але й передбачити можливі негативні наслідки сценаріїв майбутнього, які можуть виникнути за умови подальшого вдосконалення й застосування в усіх соціальних практиках високих технологій.

Список літератури

1. Дротянко Л.Г. Масова культура і масова свідомість в умовах глобалізації / Л.Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2013. – № 1(17). – С. 5-9.
2. Ягодзінський С.М. Гуманітарні інновації у просторово-часовому вимірі інформаційного суспільства / С.М. Ягодзінський // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2013. – № 2(18). – С. 81-84.
3. Онопрієнко М.В. Дорожня карта високих технологій. Історико-наукові та філософсько-наукознавчі аспекти мегатехнологій знання суспільства: монографія / М.В. Онопрієнко. – К.: Інформ.-аналіт.агенство, 2011. – 359 с.
4. Ягодзінський С.М. Інформаційний простір глобальних мереж: соціально-філософський аспект / С.М. Ягодзінський // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2012. – № 2(16). – С. 66-69.

Н. А. Ченбай

ЦЕННОСТНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ ВЫСОКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЭПОХУ ИНФОРМАТИЗАЦИИ

В статье акцентируется внимание на ценностных аспектах высоких технологий, на их связи с социальными и культурными факторами

Ключевые слова: высокие технологии, инновации, информационно-коммуникационные технологии, нанотехнологии, биотехнологии

N. Chenbay

VALUE DIMENSION OF HIGH TECHNOLOGIES IN THE INFORMATION AGE

The article focuses on the axiological aspects of high technologies in their relation to social and cultural factors

Keywords: high technologies, innovations, information and communication technologies, nanotechnology, biotechnology

5. Энциклопедия. Том 18. Человек. Ч.3. Духовный мир человека / Глав. ред. Е.Ананьева; вед.ред. Т. Каширина. – М.: Аванта+, 2004. – 608 с.

6. Нейсбит Д. Мегатренды / Д. Нейсбит / пер. с англ. М.Б. Левина. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003. – 380.[4] с.

7. Високі технології, телекомунікації, розваги та ЗМІ. Прогнози розвитку галузей у 2013 році [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.deloitte.com/view/uk_UA/ua/press-ukr/press-releases/1d6ac311c073e310VgnVCM3000003456f70aRCRD.htm

8. Гиббс У. Синтетическая жизнь / У. Гиббс // В мире науки. – 2004. – № 8. – С. 46-53.

9. Инновационная экономика. – 2-е изд. – М.: Наука, 2004. – 351 с.

10. Хабермас Ю. Будущее человеческой природы / Ю. Хабермас; [пер. с нем.]. – М.: Издательство «Весь Мир», 2002. – 144 с.

11. Уайтхед А. Избранные работы по философии / А. Уайтхед; [пер. с англ.]. – М.: Прогресс, 1990. – 718 с.

12. Йойрыш А. Правовые аспекты генной инженерии / А. Йойрыш // Biomediale: Современное общество и геномная культура / Сост. и общ. ред. Д. Булатова. – Калининград: Янтарный сказ, 2004. – С. 53-59.

13. Назаретян А.П. Истина как категория мифологического мышления / А.П. Назаретян // Общественные науки и современность. – 1995. – № 4. – С. 105-108.

14. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции / Ф.Фукуяма [пер. сангл.]. – М.: «Изд-во АСТ», 2008. – 349 [3] с.

УДК 141.7 (045)

Т.Г. Шоріна

МІФОЛОГІЗАЦІЯ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ: ОНТОЛОГІЧНІ ТА ФЕНОМЕНОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

Анотація. В статті досліджуються соціальні, феноменологічні та психологічні підстави міфологізації сучасної свідомості, її змістові відмінності від «традиційної» стародавньої міфотворчості.

Ключові слова: міф, міфологізація свідомості, масова свідомість, технологічна цивілізація, культурна історія

Вступ

Новітні суспільні трансформації трактуються сучасними дослідниками полярно протилежно: або як торжество ідей лібералізму в планетарному масштабі, або, навпаки, як криза світової системи і початок періоду глибокої смути. Низка вчених звертає увагу на певний історичний збіг сучасної політичної й соціально-економічної ситуації з тією, що склалася в Західній Європі в 30-ті роки ХХ ст. Іспанський філософ Х. Ортега-і-Гассет у 1929 р. феноменологічно виразив своє світосприйняття епохи в наступній антиномічній формулі: «вона вірить, що перевершує всі інші, а також чується початком, хоч і непевна, чи вона, часом, не є агонією [1, с. 33]». Торжество з присмаком смерті – така «дволика потенція» є трагічною ознакою кризового часу, свідченням завершеності

певного історичного «проекту». Невизначеність життя є водночас невизначеністю самої людини, що втрачає фундаментальні імперативи розвитку. Стан суспільної розгубленості на рівні масової психології й ідеології закономірно породжує регресивні явища та не може не супроводжуватися відродженням і, разом із тим, продукуванням «історичного марення» (О. Герцен) й різного роду міфотворчості.

Постановка завдання

Загалом, тема міфології і процесу міфологізації сучасної масової свідомості та ідеології, зокрема, отримали нове звучання. Актуалізація стихійно-іраціонального способу мислення, зростання ролі чуттєвого в житті та діяльності людей доби науково-технічної раціоналізації постають загальною проблемою, що потребує вивчення. Дана стаття спря-